

Aan: de leden van de vaste Kamercommissie Justitie en Veiligheid
T.a.v. de voorzitter, mevrouw H. Kat
Per e-mail: cie.jv@tweedekamer.nl

Datum
18 oktober 2023

Doorkiesnummer
088-3682026

Ons kenmerk
UTR-CBB-LC-23-1199

Betreft / Onderwerp
Position paper ten behoeve rondetafelgesprek over agressie en geweld tegen beroepsgroepen met een publieke functie op 25 oktober 2023.

Geachte leden van de vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid,

Om maar met de deur in huis te vallen: de sociale veiligheidssituatie in het OV verslechtert dramatisch. De cijfers liegen er niet om: 30% stijging in geregistreerde incidenten van agressie en geweld tegen NS-medewerkers in 2022 ten opzichte van 2021 en deze ontwikkeling heeft zich helaas in 2023 onverminderd doorgezet. Let wel, in deze periode reden er minder treinen, werden er minder diensten van hoofd conducteurs (HC's) en Veiligheid en Servicemedewerkers (V&S = BOA) ingezet, dus meer scheldpartijen, spugen, klappen, schoppen en bedreigingen, tot zelfs aan de voordeur aan toe per werknemer. Ook het servicepersoneel op de stations heeft te lijden van de toegenomen agressie en geweld. Dit zijn alleen de cijfers voor NS, maar het hele OV heeft met deze schrikbarende cijfers te maken. We kunnen niet meer spreken van incidenten van agressie en geweld tegen OV-personeel, maar van een trieste trend. Dit vertaalt zich door in de veiligheidsbeleving van het OV-personeel. In de Personeelsmonitor 2022 onder OV-personeel, blijkt dat de meeste toezichthoudende functiegroepen hun veiligheidsgevoel zelfs een onvoldoende geven. Los van de grote persoonlijke impact die een dergelijke werkomgeving en de incidenten op het OV-personeel hebben, mag niet vergeten worden dat deze zorgwekkende trend op den duur ook zijn effect kan hebben op de aantrekkelijkheid van het OV als vervoersmodaliteit én als werkplek.

Verharding in de samenleving

Sinds Corona zien we een aantal ontwikkelingen dat aan deze stijging ten grondslag ligt:

- Allereerst zien we een algemene verharding, verruwing en polarisatie in de samenleving. Dit leidt in de gehele samenleving tot meer agressie én zo ook in het OV. Hierbij is het belangrijk dat we als maatschappij elkaar aanspreken op de afgesproken normen, om de verharding en verruwing vroegtijdig en positief te keren.

Daarom moet het OV-personeel, dat in direct contact staat met de reizigers, de erkenning van de maatschappij krijgen voor hun bijdrage aan het aanspreken op de norm. Tegelijkertijd moeten de middelen en bevoegdheden goed geregeld zijn om die belangrijke taak succesvol te kunnen uitvoeren.

- Daarnaast zien we enkele problemen die in het OV tot extra overlast leiden. Het OV-personeel ervaart een steeds verder terugtrekkende overheid. Zoals de toename van en gebrek aan hulp voor verwarde personen; dak- en thuislozen en verslaafden; toename asielzoekers, specifiek 'veilige landers', die vaak, al dan niet moedwillig, zonder kaartje reizen; tekorten bij politie, OM en gemeente BOA's; toename van crimineel gedrag: meer wapenbezit onder jongeren, toename mobiel banditisme en meer agressie.

Hoe kan de politiek hier in helpen?

Het water staat het personeel aan de lippen. We zien dat, als gevolg van de genoemde ontwikkelingen, mensen uitvallen. Zoals vertrekken uit de sector en een gigantisch hoog ziekteverzuim, waardoor de steeds toenemende last van agressie en geweld op steeds minder schouders komt te liggen. Met de OV-vervoerders hebben wij al diverse maatregelen afgesproken om de sociale veiligheid in de treinen, bussen en op de stations te waarborgen. Echter ligt een deel van de maatregelen buiten hun invloedssfeer. Het OV-personeel loopt aan tegen de grenzen van wat kan en mag, maar wordt ook geconfronteerd met de uitwassen van maatschappelijke problemen. Dit kan zo niet langer! We hebben de hulp van de overheid en de politiek nodig. FNV Spoor is samen met OV-partijen al langdurig en veelvuldig in overleg met de ministeries van JenV en IenW. Het schiet helaas niet op! We hobbelen van overleg naar overleg, zonder dat er concrete stappen worden gezet. U leest de brieven ook: vertraging op vertraging en ondertussen verwijzen ministeries naar elkaar. Met alle respect, daar hebben wij en vooral het OV-personeel geen boodschap aan. Wat is er nodig dat de ministeries in de actiestand komen en concrete maatregelen gaan nemen? Wij vragen de Rijksoverheid en de politiek allereerst om drie maatregelen:

1. Toegang tot systemen voor identiteitsvaststelling

BOA's op de trein en op stations moeten de instrumenten in handen krijgen om zoveel als mogelijk zelfstandig te kunnen handhaven om escalatie te voorkomen. Het wachten op de politie is één grote oorzaak van agressie en geweld tegen het OV-personeel. Daarvoor moet toegang worden geregeld tot systemen waarmee de identiteit van een reiziger gecheckt kan worden. Ook is identiteitsvaststelling nodig voor het mogelijk maken van een effectief lik-op-stukbeleid, dossieropbouw en een persoonsgerichte aanpak vanuit de overheid. Het regelen van toegang tot het RDW-persoonsregister en de ontwikkeling van de zogenaamde boa-app, lopen vertraging op. Dit heeft absolute prioriteit. Een BOA kan nu iemand aanspreken, bekeuren, aanhouden, daarvoor bevoegd geweld gebruiken (zoals gebruik van handboeien) en kan er op basis van het door de BOA opgemaakte proces-verbaal zelfs een gevangenisstraf worden opgelegd bij een veroordeling van een verdachte. Maar toegang geven tot systemen waardoor de persoonsgegevens door hen kunnen worden vastgesteld, duurt al meer dan twee jaar. Hiervoor moet nu de politie worden ingeroepen. We kunnen ons allemaal voorstellen dat de politie andere prioriteiten heeft dan identiteitsvaststelling. Deze maatregel ontlast ook de politie.

2. Verruim handelingsverlegenheid BOA's

De BOA heeft zijn bevoegdheden met het doel om op de kleine norm en overlast te kunnen handhaven. De BOA's in het OV worden in hun dagelijkse werk echter geconfronteerd met veel ernstigere situaties. Bijvoorbeeld mishandeling van OV-servicepersoneel of een reiziger die een persoon aanwijst die net zijn bagage heeft gestolen. De wet en het beleid gaan er nu vanuit dat de BOA zich terugtrekt uit deze situaties en de politie het laat afhandelen.

Dat is alleen niet de praktijk natuurlijk. Denk aan de verwachtingen van omstanders dat een BOA ingrijpt en de aanrijtijd van de politie.

Uitgangspunt moet blijven dat ernstige feiten ter afhandeling zijn voor de politie en ook FNV Spoor wil BOA's niet afsturen op situaties met een gevaarstelling! Echter is het wel belangrijk dat de BOA handelingsperspectief heeft in zulk soort situaties, waar zij zich niet kunnen terugtrekken in de tijd dat de politie onderweg is.

In de beleidsregels van de BOA heeft JenV nu ook al een artikel opgenomen dat BOA's wel bevoegd zijn als zij bijvoorbeeld zelf mishandeld worden tijdens het uitvoeren van hun taak (zgn. beschermingspakket). De huidige tijdsgeest vraagt om dit beschermingspakket te herzien. FNV Spoor pleit ervoor dat BOA's wel hun politiebevoegdheden mogen gebruiken ter "bevriezing" of "afwenden van gevaar" bij een situatie die buiten hun taak ligt in afwachting van de komst van politie. Denk aan het gebruik van handboeien en/of fouillering om een veilige situatie te creëren tot de politie komt en het overneemt.

Daarbij neemt de mobiliteit internationaal toe, een positieve ontwikkeling voor het klimaat. Maar laten we daarbij niet de veiligheid van het treinpersoneel vergeten. Op 1 oktober 2023 is het Benelux-Politieverdrag ondertekend, wat het voor de politie en Marechaussee mogelijk maakt om binnen de Benelux grenzeloos te kunnen acteren wanneer dat nodig is zonder daar bepaalde goedkeuring voor te moeten krijgen. Laten we dit ook mogelijk maken voor onze BOA's uit Nederland en België en uit Nederland en Duitsland om de veiligheid van de internationale treinreiziger en het personeel zo veilig mogelijk te laten verlopen.

3. Start campagne voor publieke functies

Mensen met een publieke functie, waaronder OV-personeel, zijn er voor u, voor mij, voor ons allemaal. Aan ons allen dan ook de verantwoordelijkheid dat ze hun werk in veiligheid kunnen doen. Bewustwording is essentieel hierbij. Vandaar de oproep van FNV Spoor voor een brede campagne vanuit de Rijksoverheid.

4. Meer bestuurlijke daadkracht

Verder roep ik u op uw minister van J&V en uw staatssecretaris van I&W aan te sporen zich tot het uiterste in te spannen om alle overige plannen uit het bestuurlijk overleg en directeurenoverleg "Sociale Veiligheid in het OV" spoedig tot effectieve maatregelen te laten komen. Zodat het tweeënhalf jaar van overleg naar overleg hobbelen, zonder enige voortgang, nu dan toch tot goede resultaten zal leiden. Broodnodig voor ons OV-personeel en goed voor de reizigers.

Graag beantwoord ik ieders vragen tijdens het rondetafelgesprek op woensdag 25 oktober.

Met vriendelijke groet,

Henri Janssen
Bestuurder FNV Spoor